

Pygmalion en de talentverspilling

Het is opvallend dat bij alle hypes rond 'omgaan met verschillen' en 'bevorderen van talent en excellentie' de merkwaardige inrichting van het onderwijsstelsel met volledig gescheiden havo- en vwo-stromen vrijwel onbesproken blijft. Terwijl daar op het gebied van talentontwikkeling heel wat meer en gemakkelijker te halen valt dan met gekunstelde constructies met Chinees en Astronomie in een Tweektalige VWO Technasium Plus klas.

DOOR BEN VAN DER HILST

Blindgangers in het onderwijs

Onder deze titel publiceert Ben van der Hilst in augustus 2014 een bundel met vijftien ontwikkelingen in het onderwijs die geheel niet meer effectief zijn, afgedwaald zijn van de oorspronkelijke doelstelling of waar verder repareren en plakken niet meer helpt omdat het grondontwerp niet meer deugt. Kortom, verschijnselen die uit

traditie of bedrijfsblindheid voortduren, maar niet (meer) bijdragen aan kwaliteit van leren en waar we in school wel veel last van hebben. Verschijnselen die vragen om geheel nieuwe, vaak eenvoudige en meestal kosteloze oplossingen.

Als een leerling niet goed genoeg bevonden wordt voor het vwo (hetgeen steeds vroeger gebeurt) wordt hij veroordeeld om alle vakken op havo-niveau te doen. Nu ben ik zelf docent Natuurkunde geweest op havo en vwo en had menigmaal in mijn havo-groep leerlingen die beter in het vak waren dan een aanzienlijke groep in de vwo klas. Nu is dat niet zo verwonderlijk. De intelligentieverdelingen van de havo en vwo populaties hebben een grote overlap: 95% van de havo-leerlingen hebben een IQ tussen 100 en 125, 95% van de vwo-leerlingen hebben een IQ tussen 110 en 135. Daarbij is er verschil in aanleg voor de verschillende vakken. De havo-leerling moet echter alle vakken op een lager niveau doen dan de vwo-leerling en wordt ook nog gedwongen om het eindexamenprogramma in twee jaar te doorlopen (in plaats van de drie jaar in het vwo). Wat een blokkades voor talentontwikkeling!

Op veel scholen worden hardnekkige pogingen gedaan om DE havo-leerling te typeren. Er zijn op sommige scholen zelfs werkgroepen die nadenken over een speciale havo didactiek! Meestal komen die werkgroepen tot de conclusie dat het het beste is om gewoon goed les te geven aan de havo-leerlingen. Vwo-leerlingen hebben er gemiddeld iets minder last van als er slecht wordt lesgegeven. Ook is er een landelijke vereniging Havo Competent, die alle moeite doet om al die wispelturige en veelzijdige havo-leerlingen te persen in één gemiddeld standaard profiel. Het Nederlandse onderwijs heeft last van segregatieneurose. Dat is schadelijk, zeker als we weten dat er zoiets bestaat als het Pygmalion-effect. Als je docenten vertelt dat de slimste helft van de klas havo-leerlingen zijn en de andere helft vwo-leerlingen, dan ontstaat er een zodanige interactie tussen leerling en docent dat de slimste helft aan het eind van het jaar naar de havo gaat en de andere helft naar het vwo. Ik zet het wat sterk neer, maar zeer veel wetenschappelijke literatuur ondersteunt dit effect van self-fulfilling prophecy. Het hebben van hoge verwachtingen is erg bepalend voor studiesucces. Als je maar lang genoeg zoekt naar het profiel van de havo-leerling, zul je het uiteindelijk ook vinden.

Slechts een enkele school maakt het voor havo-leerlingen mogelijk om een enkel vak op vwo-niveau af te sluiten en vrijwel geen enkele school maakt meervoudige examenroutes mogelijk in de bovenbouw havo-vwo die leiden naar gemengde havo-vwo examens in vijf, vijf en een half

of zes jaar. De drie belangrijkste argumenten om dat niet te doen zijn: angst voor slechte doorstroom- en eindexamencijfers op de kwaliteitskaart, roosterproblemen en het ontbreken van een civiel effect voor gemengde diploma's. De roosterproblemen zijn gemakkelijk oplosbaar (zeker wanneer nieuwe roostertechnieken worden toegepast) en het civiel effect kan snel bereikt worden wanneer deze oplossing voor de talentverspilling in de havo gekoppeld wordt aan een andere noodzakelijke kwaliteitsverbetering voor het onderwijs: het startniveau verhogen van studenten op de Pabo en de tweedegraads lerarenopleiding.

Studenten worden dan alleen tot de Pabo toegelaten wanneer zij tenminste Nederlands en Wiskunde A op atheneumniveau met een voldoende hebben afgerond. Tot de tweedegraads lerarenopleiding wordt je alleen toegelaten met Nederlands en Wiskunde A op atheneumniveau voldoende afgerond en daarnaast minimaal een zeven op atheneumniveau voor het schoolvak dat je kiest.

Door deze laatste maatregelen worden havo-vwo scholen uitgedaagd om de gemengde leerwegen vorm te geven (inclusief de vijfjarige vwo leerweg!) en stijgt het peil van het lerarenkorps in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. De MBO route naar de Pabo wordt alleen nog maar mogelijk voor studenten die aanvullend aan de atheneumeisen voldoen en deze route wordt dus vrijwel afgesneden. Bovendien laten voorbeelden uit het buitenland zien dat het aantal studenten op de lerarenopleiding toe zal nemen (evenals het rendement, dat nu bij de tweedegraads opleidingen lager is dan 30%).

Kosten voor het opruimen van deze blindgangers: nihil (de gemiddelde verblijfsduur in de totale bovenbouw havo-vwo blijft ongeveer gelijk).

Actie vereist door: de vo scholen (met voorop de vereniging voor decanen havo-vwo, stel ik voor) en de politiek (verhoging van de instapeisen voor de lerarenopleidingen). In de tussentijd: vo scholen maken de gemengde leerweg mogelijk, experimenteren met nieuwe roostertechnieken en dagindelingen en gaan op zoek naar het Pygmalion-effect in de eigen school. ●

► **Ben van der Hilst is opleider van schoolleiders, consultant en onderzoeker. Hij was jarenlang docent en schoolleider in het vo, info@HetLerenOrganiseren.nl**